И.Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин, Ж.Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинин жана Кыргыз билим берүү академиясынын алдындагы Д 13.20.623 диссертациялык кеңешинин мүчөсү, педагогика илимдеринин доктору профессор Рысбаев Сулайман Казыбаевичтин изденүүчү **Шербаева Жыпаргүл Рахманбердиевнанын “Башталгыч класстардын Адабий окуу сабагында жомокторду окутуунун методикасы” аттуу 13.00.02.-окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (кыргыз адабияты)** шифрына ылайык жазылган диссертациялык иши тууралуу

ЭКСПЕРТТИК БҮТҮМҮ

1. Коргоого кабыл алынган диссертациялык иштин диссертациялык кеңештин шифрына ылайык адистикке туура келиши.

- **Шербаева Жыпаргүл Рахманбердиевнанын “Башталгыч класстардын Адабий окуу сабагында жомокторду окутуунун методикасы”** деген темадагы диссертациялык иши Д 13.20.623 диссертациялык кеңешинин адистигине туура келет;

-диссертациялык изилдөөдө көтөрүлгөн илимий-методиалык проблема 13.00.02-окутуу менен тарбиялоонун теориясы жана методикасы (кыргыз адабияты) шифрына туура келет.

Диссертациянын максаты: – “Башталгыч класстардын Адабий окуу сабагында жомокторду окутуунун методикасын иштеп чыгуу жана эксперименттик текшерүүдөн өткөрүп, практикага сунуш кылуу.

Максатка ылайык төмөндөгүдөй милдеттер чечилген:

- мектептин 1-4-класстарында жомокторду окутуунун учурдагы абалын, бул боюнча окуучулардын билиминин сапатын жана деңгээлин тактоо;
- изилденип жаткан проблемага байланыштуу мектеп практикасында учураган кемчиликтердин себептерин үйрөнүү аркылуу аларды жакшыртуунун жолдорун табуу, республиканын алдыңкы мугалимдеринин педагогикалык иш-тажрыйбаларын илимий-методикалык жактан жалпылаштыруу;
- башталгыч класстарда жомокторду үйрөтүүнүн методикалык негиздерин аныктап, буларды заманбап технологияларга ылайык окутуунун усулдарын, жолдорун жана каражаттарын иштеп чыгуу;
- иштелип чыгып, сунуш кылынган илимий-методикалык ыкмаларды жомокторду талаптагыдай окутуу системасынын натыйжалуулугун

арттыруу үчүн педагогикалык тажрыйбаларды жүргүзүүдө сунуштоо жана жыйынтыгын чыгаруу.

2. Изилдөөнүн актуалдуулугу төмөндөгүлөр менен аныкталат:

-башталгыч класстын окуучуларына жомокторду окутууда текст катары эле окутуу менен чектелип, анын идеясын, мазмунун талдоого жетишерлик көңүл бурулбай келгендеигинде;

жомокторду окутуу боюнча бир топ эмгектер болгону менен бул багытта атайын изилдөө жүргүзүлбөгөндүгү, илимий-теориялык жактан жыйынтыкталбагандыгы;

-жомокторду окутуунунун методикалык негиздеринин системалуу түрдө иштелип чыкпагандыгы ж.б.

3. Илимий жыйынтыктары: *-изилдөөдө педагогика илими үчүн маанилүү төмөндөгүдөй корутундулар алынган*:

- мектептин 1-4-класстарында жомокторду окутуунун абалы, бул боюнча окуучулардын билиминин сапаты жана деңгээли изилденип, аныкталган;
- буга айланыштуу мектеп практикасында учураган кемчиликтердин себептерин үйрөнүү аркылуу аларды жакшыртуунун жолдору табылган, республиканын алдыңкы мугалимдеринин педагогикалык иш-тажрыйбалары жалпылаштырылган;
- башталгыч класстарда жомокторду үйрөтүүнүн өзгөчөлүктөрү, анын методикалык негиздери аныкталып, аны окутуунун заманбап технологияларга ылайык окутуунун усулдары, жолдору жана каражаттары иштелип чыккан;
- сунуш кылынган окутуу системасынын натыйжалуулугун аныктоо үчүн педагогикалык тажрыйбаларды жүргүзүп, натыйжада зарыл сунуштар иштелип чыккан.

• **3.1. Алынган натыйжалардын ишенимдүүлүгү булар менен аныкталат,** *т.а изилдөөдө мына булар сыяктуу көңүл буруучу идеялар айтылган жана алар изилдөөнүн натыйжаларынын ишенимдүүлүгүн далилдейт:*

-темага жараша теориялык-методикалык адабияттар үйрөнүлүп, жаңы изилдөөлөргө таянылгандыгы;

- учурда колдонулуп келаткан окуу китептер терең анализденгендиги жана андагы колдонулган усулдарды мындан ары да өркүндөтүү сунуштары айтылгандыгы;

- жомоктордун идеялык-тематикалык, сюжеттик-мазмундук өзгөчөлүктөрүнө жараша окутуунун психологиялык-методикалык маселелери каралгандыгы.

3.2. ***Иштин теориялык маанилүүлүгү булар:*** -учурдагы глобалдашуунун шарттарында кыргыз баласынын таалим-тарбиясын элдик жомоктордогу мыкты таалим-тарбиялык идеяларга таянып жүргүзүү зарылдыгы алдыга коюлгандыгы;

-жомоктордун өзгөчөлүктөрүнө жараша окутуунун жолдорунун жана ыкмаларынын штелип чыккандыгы;

-жомоктордогу элдик педагогиканын баалулуктарын адабий окуу сабактарында ачып берүүнүн маанилүүлүгү каралгандыгы;

- сабактарда жомоктун маанисин ачуу менен андан алуучу компетенттүүлүктөрдүн аныкталгандыгы;

-иштелип чыгылган методикалык сунуштар учурдун заманбап талаптарына жараша методдор, ыкмалар менен жүргүзүлгөндүгү.

3.3. Иштин квалификациялык белгилерге дал келиши: *иш мектептин башталгыч класстарында адабиятты окутуу методикасы илимин өркүндөтүү боюнча учурдагы программаларына туура келет, иш талап кылынган деңгээлде аткарылган жана анын натыйжаларын тармак ичинде жайылтууга жана колдонууга болот.*

4. Алынган жыйынтыктардын практикалык мааниси (тармак, өлкө, үчүн мааниси)

Илимий корутундулар бул багыттарда ишке ашырылган: Изилдөөдө кыргыз башталгыч класстарында адабий окуу предметин окутууда элдик жомокторду окутуунун мааниси, ык-жолдору, өзгөчөлүктөрү, андан окуучу ээ болуучу компетенттүүлүктөр, жомокту окутуунун ыкмалары, формалары менен методдору иштелип чыгуу менен, негизинен, адабиятты башталгыч класстарда окутууну өркүндөтүү маселелери иштелип чыккандыгы менен маанилүү.

Диссертациянын материалдары төмөндөгү басылмаларда пайдаланылган жана чагылдырылган:

Илимий-практикалык конференцияларында (2013-2021-жылдар) изилдөөнүн проблемалары боюнча докладдар жасалган, III-IV курстун студенттери менен бирдикте Ош шаарындагы, Ош облусундагы, Баткен облусундагы, Жалал-Абад облусундагы мектептерде өткөрүлүүчү педагогикалык практика учурунда иштелип чыккан сунуштардын мугалимдер тарабынан пайдаланылышынын жыйынтыктары текшерилген

жана жалпылаштырылган. Натыйжада, изилдөө боюнча 24 макала жарыяланган. РИНЦ статусундагы 4 чет өлкөлүк басылмаларда жарык көргөн.

Натыйжада, изденүүчү **Шербаева Жыпаргүл Рахманбердиевнанын "Башталгыч класстардын Адабий окуу сабагында жомокторду окутуунун методикасы"** аттуу темадагы диссертациялык ишинде сунушталган мектептин башталгыч класстарында жомокторду окутуунун илимий –практикалык багыттары, салттуу жана жаңычыл методдору тармак үчүн бул маанилүү болуп саналат.

Авторефераттын мазмуну диссертация менен толук мазмундаш жана жоболору, максат-милдеттери, тыянактары, сунуштары дал келет.

6. *Сын пикирлер:* - изилдөөнүн жалпы курулушун тактоо зарыл, анткени эксперименттик материалдары изилдөөнүн 3-главасына киргизилип калган да, айрым методикалык маселелер 2-главасында орун алып калган;

-жомокторду өзгөчөлүктөрүнө жараша окутуунун методдору жана ыкмаларын дагы да тереңдетүү зарыл, бул боюнча алдыңкы тажрыйбаларды эске алуусу керек;

-жомокторду окутуунун натыйжасында окуучулар ээ болуучу компетенттүүлүктөрдү тактоо талап кылынат.

7. *Эскертүүлөр:* Эксперименттин жыйынтыгын чыгаруудагы пайыздык көрсөткүчтөрдү берүүдө сандык жана сапаттык анализ да так чагылдырылса жакшы болмок.

8. *Сунуштар: Диссертациялык иштин алдын-ала коргоосуна эксперт катары төмөндөгүлөр сунушталат:*

1-расмий оппонент катары п.и.д., профессор С.К.Рысбаев сунушталат. Анткени каралып жаткан изилдөөнүн шифрына төмөндөгүдөй эмгектери ылайык келет, атап айтканда:

1. "Кыргыз балдар фольклорунун педагогикасы", Б., 2014,"Жак принт",
2. "Илимий жана элдик педагогика: методдору, принциптери",Алматы, "Абай атындагы улуттук пед.университеетинин "Кабарчы" журналы, 2019. №2, (72), 502-509-б.б.
3. "Кыргыз балдар адабияты: проблемалар, портреттер жана окуп-үйроңүү маселелери", Б., 2014, 14 .т
4. "Жомок-терапиясы" технологиясы", "КББАнын Кабарлары" журналы, №1, 2015.
5. "Адабий окуу" китебинде окуучулардын окуучулардын кебин өстүрүүнүн ыкмалары", И.Арабаев ат.КМУнун Жарчысы", "Проф.

К.Сартбаевдин 80 жылдыгына арналган конференция, 5-ноябрь, 2013-ж.

6.«Адабий окуудан» окуучулардын адабий жана маданий компетенттүүлүктөрүн өркүндөтүү маселелери», “КББАнын кабарлары», (авторлош), №3, 2011.

2- **расмий оппонент катары** педагогика илимдеринин кандидаты, доцент Э.К. Абдырасулова сунуш кылынат (13.00.02). Анын эмгектери:

1.Ч.Айтматовдун чыгармаларындагы жомокторду жана трагедиялуу көрүнүштөрдү окутуу: Методикалык колдонмо -Б.: Кут бер, 2009. -24 б.

2. Ч .Айтматовдун повесттерин окутуунун методикалык системасы –Б.: КУАУнун Жарчысы, 2009. -380-383-бб.

3.Методика проведения в школе внеклассной работы по лингвистическим дисциплинам: Методическое пособие. -Б.: 2009. -52 б.

4.Акын, жазуучулардын өмүр баянын өтүүдөгү этнопедагогикалык айрым маселелер. – Б.: КУУнун Жарчысы, 2010. -132-136-бб.

5.Ч.Айтматовдун чыгармаларындагы элдик таалим-тарбия салттарын окутуу//Салттык педагогикалык маданият жана балдар дүйнөсү VIII Республикалык илимий-практикалык симпозиумдун жыйнагы. –Б.: 2017.- 8-17- бб.

6.Ч.Айтматовдун чыгармаларын окутуу: Монография. –Б.: 2019, Кут-Бер. -142 б.

9. *Бүтүм:* Жогорудагы айтылган сын-пикирлер менен эскертүүнү коргоого чейин оңдоп-түзөтүүсү керек жана аны аткарууга диссертанттын мүмкүнчүлүгү жетиштүү. Ошондуктан изденүүчү **Шербаева Жыпаргүл Рахманбердиевнанын “Башталгыч класстардын Адабий окуу сабагында жомокторду окутуунун методикасы”** деген темадагы, адистиги 13.00.02- окутуу менен тарбиялоонун теориясы жана методикасы (кыргыз адабияты) шифрына ылайык жазылган диссертациялык ишин кабыл алууга болот –деп бүтүмгө келүүгө болот.

Эксперт: **Рысбаев С.К., п.и.д., профессор**

Күнү: **16-ноябрь, 2021-ж.**

“С.Рысбаевдин колун тастыктайм”

КББАнын Кадрлар бөлүмүнүн башчысы:

Дата поступления заключения в ДС Д13.20.623 16.11.2021

Уч. секр.: [illegible]